

**Odlišné stanovisko sudcov Petra Straku a Martina Vernarského
k nálezu sp. zn. PL. ÚS 9/2023**

1. Po úvode s predstavením veci uvedieme v prvej časti disentu, prečo je podľa nášho názoru namietaná výška trestu z hľadiska ústavy neprimeraná, v druhej časti uvedieme podporné argumenty pre aplikáciu mimoriadneho zníženia trestu a v tretej časti sa vyjadríme k európskoprávnemu rozmeru veci.

Úvod

2. Skutočnosť, že trom študentom hrozí 7 – 15 rokov odňatia slobody za to, že si navzájom v komunite „prepredali“ 300 gramov marihuany po dobu troch mesiacov, je problém spoločenský. Krajina, ktorá nad iné potrebuje vzdelanosť a generačnú súdržnosť, má sklony využiť pobytom vo výkone trestu študenta remeslo zločinecké namiesto vzdelania univerzitného. Podľa nášho názoru tu však nejde len o problém spoločenský, ale aj právny až ústavnoprávny, čo neznamená akékoľvek zľahčovanie drogovej problematiky.

3. Rovnaký právny názor mal aj okresný (mestský) súd, ktorý navrhol ústavnému súdu, aby preskúmal primeranosť dolnej sadzby trestu odňatia slobody nasledujúcej skutkovej podstaty: *„Kto neoprávnene vyrobí omamnú látku alebo psychotropnú látku alebo neoprávnene obchoduje s omamnou látkou alebo psychotropnou látkou v nepatrnom množstve, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov, ak spácha čin na viacerých osobách.“*

4. Aplikovaná na skutkové okolnosti prerokúvaného prípadu je namietaná presne táto právna norma: *Kto predá najmenej trom osobám marihuanu v celkovom množstve nad 1,5 gramu, odsúdi sa na nepodmienečný trest odňatia slobody nie kratší ako sedem rokov.*

5. Uvedená norma vyplýva čiastočne z textu zákona, čiastočne z ustálenej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). Z textu zákona vyplýva, že akýkoľvek predaj marihuany sa považuje za „obchodovanie“ s drogami (§ 135b ods. 2 TZ), kde základná sadzba je stanovená na 1 – 5 rokov (§ 173 ods. 1 TZ). Z ustálenej judikatúry najvyššieho súdu (5 Tdo/77/2012, 3 Tdo/35/2014, 6 Tdo/10/2016, 2 Tdo/35/2017) vyplýva, že predaj aspoň trom osobám napĺňa v drogovej veci znak spáchania skutku „na viacerých osobách“ – a teda „závažnejším spôsobom konania“ [§ 138 písm. j) + § 127 ods. 12 TZ], kde je prísnejšia sadzba 7 – 15 rokov [§ 173 ods. 3 písm. c) TZ]. Z ustálenej judikatúry tiež vyplýva, že minimálne trestnoprávne relevantné množstvo marihuany je 0,5 gramu sušiny.

6. Ústavný súd nálezhom návrhu nevyhovel, odvolajúc sa tiež na možnosť aplikácie § 39 TZ o mimoriadnom znížení trestu. Sme presvedčení, že návrhu malo byť vyhovené, a preto k nálezu pripájame odlišné stanovisko. Upresňujeme, že predmetom veci bola prísnosť, primeranosť, resp. presnosť sankcie, a nie nejaká podoba legalizácie obchodovania s danými látkami.

7. Ešte pred minuloročnou novelou Trestného zákona na prelome rokov 2014 – 2015 traja študenti z internátu kúpili od priekupníka MARIHUANU a tú ďalej na internáte predali ďalším deviatim. Týmto spôsobom naplnili pojem OBCHODOVANIE zo skutkovej podstaty a zároveň priťažujúcu okolnosť NA VIACERÝCH OSOBÁCH, čím sa aktivovala sadzba 10 – 15 rokov. Po novele sa sadzba zmenila na 7 – 15 rokov.

8. Na tomto mieste je potrebné uviesť, že špecifikom dotknutej skutkovej podstaty je skutočnosť, že pojem OBCHODOVANIE zahŕňa nielen klasické dílerstvo tvrdých narkotík motivované ziskom, ale aj pre-predávanie medzi študentami. Zahraničné úpravy to rozlišujú: Klasickým príkladom je nakladanie s drogami na komerčný účel podľa § 29 ods. 3 (sadzba 1 – 15 rokov) odlišené od bežného predávania či šírenia drogy podľa § 29 ods. 1 (sadzba do 5 rokov) nemeckého Betäubungsmittelgesetz či analogické rozlíšenie v rakúskom Suchtmittelgesetz medzi § 27 ods. 3 (sadzba do 3 rokov) a § 27 ods. 1 (sadzba do 1 roka). Porovnaj tiež čl. 222-39 (sadzba 1 mesiac až 5 rokov) vs. čl. 222-37 (sadzba do 10 rokov) francúzskeho Code pénal či čl. 73 ods. 5 (6 mesiacov – 4 roky) vs. čl. 73 ods. 4 (sadzba 2 – 6 rokov) talianskeho Testo unico stupefacenti.

O zjavnosti

I. Neprimeranosť trestu

9. V prvej časti disentu argumentujeme, že ústavnoprávne najbezpečnejšie riešenie bolo vyhlásiť napadnutú časť predpisu za neústavnú. Plénum sa síce zaoberalo rozsahom sadzby, ale nie jej primeranosťou. Body 53 a 54 nálezu vyznievajú tak, že ústavný súd skúma, či trestná sadzba je dostatočne široká. Avšak aj trestná sadzba s extrémne širokým rozpätím môže začínať neprimerane prísnu dolnou hranicou.

10. Ústavnoprávne by bolo bezpečnejšie vyhlásiť nesúladosť tiež z dôvodov rozhodovacej praxe, pretože krajské sudy vykladajú mimoriadne zníženie trestu reštriktívne (napr. Krajský súd v Bratislave vo veci sp. zn. 1 To 118/2016, Krajský súd v Žiline vo veci sp. zn. 1 To 120/2017, Krajský súd v Prešove vo veci sp. zn. 10 To 41/2013). Zároveň najvyšší súd neaplikovanie § 39 TZ nepovažuje za dovolací dôvod (R 5/2011, R 51/2014, 1Tdo/37/2023, 2Tdo/43/2024). Hoci tento reštriktívny výklad považujeme z dôvodov vysvetlených v časti II za nesprávny, vzhľadom na jeho doterajšie praktické uplatňovanie bolo zo strany ústavného súdu žiaducejšie pristúpiť buď k derogácii slov „sedem rokov“ v § 173 ods. 3 TZ alebo k rozsahovému, resp. reduktívnemu výroku (PL. ÚS 99/2011, PL. ÚS 6/94), k nesúladosťi slov „sedem rokov“ v § 173 ods. 3 TZ v rozsahu, v akom sa vzťahujú na konopné drogy. Napokon mimoriadne zníženie trestu má svoje limity, pretože podľa § 39 ods. 3 písm. d) TZ pri ukladaní trestu pod zákonom ustanovenú trestnú sadzbu však súd nesmie uložiť trest odňatia slobody kratší ako dva roky, ak je v osobitnej časti tohto zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň päť rokov.

11. Nám je **zjavné**, že možnosť uložiť 7-ročný trest za predmetný skutok je neústavná z hľadiska požiadavky primeranosti. Ale ako túto neprimeranosť preukázať? Ako urobiť zjavnosť zjavnou?

12. Užitočné je pozrieť sa do niektorých iných skutkových podstát proti rovnakej chránenej hodnote (život a zdravie): (i) Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov (§ 147 ods. 1 TZ). (ii) Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody

na tri roky až osem rokov (§ 148 ods. 1 TZ). Uvedené platí aj pri osobitnom motíve a chránenej osobe (§ 148 ods. 2 TZ), kde je sadzba 5 – 10, stále to platí aj pri konaní zločineckej organizácie (§ 148 ods. 3 TZ), kde sadzba je 7 – 12. Inými slovami, ak skupina násilníkov zbije dieťa pre jeho rasu a dieťa na následky zomrie, môžu byť trestaní miernejšie, než stanovuje napadnutá norma. V literatúre týkajúcej sa trestného práva, resp. ústavnoprávných štandardov primeranosti trestov sa táto metóda nazýva *ordinálna proporcionalita* (VIGANÒ, F. La proporzionalità della pena: Profili di diritto penale e costituzionale. Torino : Giappichelli, 2021.).

13. Ďalším meradlom na zistenie primeranosti trestov je rámcové rozhodnutie Rady 2004/757/SVV z 25. októbra 2004, ktorým sa stanovujú minimálne ustanovenia o znakoch skutkových podstat trestných činov a trestov v oblasti nezákonného obchodu s drogami, teda ktoré stanovuje spoločné európske štandardy na trestanie drogových trestných činov (ďalej len „rámcové rozhodnutie“). Skutková podstata podľa § 173 spĺňa kritériá transpozície rámcového rozhodnutia (porov. bod 5 prílohy 3 Trestného zákona).

14. Podľa článku 2 rámcového rozhodnutia (Trestné činy spojené s obchodom s drogami a prekurzormi):

„1. Každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí trestnosť týchto úmyselných skutkov, pokiaľ nie sú povolené:

a) výroba, zhotovenie, získavanie, príprava, ponuka, ponuka na predaj, distribúcia, predaj, dodanie za akýchkoľvek podmienok, sprostredkovanie, odoslanie, odoslanie tranzitom, preprava, dovoz alebo vývoz drog;

b) pestovanie ópiového maku, kra koky a rastliny konope;

c) prechovávanie alebo nákup drog s úmyslom vykonávať niektorú z činností uvedených pod písmenom a);

d) výroba, preprava alebo distribúcia prekurzorov s vedomím, že sa použijú pri nezákonnej výrobe alebo na nezákonnú výrobu alebo zhotovenie drog.

2. Skutky uvedené v odseku 1 nespádajú do rozsahu pôsobnosti tohto rámcového rozhodnutia v prípade, ak sa ich páchatelia dopustia výlučne pre svoju osobnú spotrebu v zmysle vnútroštátneho práva.“

15. Pre našu vec je dôležitý čl. 4 ods. 1 rámcového rozhodnutia, podľa ktorého každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v článkoch 2 a 3 ukladali účinné, primerané a odradzujúce tresty. Každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v článku 2 ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 1 až 3 roky odňatia slobody.

16. Z európskej normy vyplýva, že za komerčné obchodovanie s drogami vyžaduje hornú hranicu trestu 1 až 3 roky a nakladanie pre osobnú spotrebu môže stáť aj pod týmito štandardmi.

17. Z recitálu 5 k rámcovému rozhodnutiu: *„Pri určovaní výšky trestov treba vziať do úvahy skutkové okolnosti, ako napríklad množstvo a druh drogy, s ktorou sa obchodovalo, a skutočnosť, či bol skutok spáchaný v rámci zločineckej organizácie.“* Európska legislatíva teda požaduje ako úplné minimum hornú hranicu jedného roka odňatia slobody za „... ponuku, ponuku na predaj, distribúciu, predaj... sprostredkovanie“ drog vrátane marihuany. Zároveň právo EÚ v čl. 49 ods. 3

charty, ktorý je pripomenutý aj v čl. 2 ods. 1 rámcového rozhodnutia, zakazuje neprimerané tresty. Bod 5 dôvodovej správy k rámcovému rozhodnutiu ako výkladová pomôcka k primeranosti trestov hovorí, že je potrebné vziať do úvahy aj druh drogy, pretože rôzne druhy drogy majú rôznu škodlivosť, a teda odôvodňujú rôznu prísnosť trestania. Aj podľa nášho názoru je potrebné rozlišovať medzi marihuanou a tzv. tvrdými drogami, pretože drogy podľa poznatkov vedy nemajú rovnakú škodlivosť pre spoločnosť. Rámcové rozhodnutie ustanovuje ako záväznú aspoň 10-ročnú hornú hranicu v prípade tých najnebezpečnejších drog pašovaných zločineckou skupinou. Sme presvedčení, že už takto na aritmetických základoch by bolo možné konštatovať neprimeranosť dolnej sadzby skutkovej podstaty (porov. tiež odlišné stanovisko k nálezu sp. zn. III. ÚS 412/2020) – nie ako porušenie ustanovenia čl. 4 ods. 1 druhej aliney ako takého, ale ako porušenie všeobecného princípu proporcionality trestov na európskej úrovni potvrdenému najmä v čl. 49 ods. 3 charty, kde sadzby v čl. 4 ods. 1 budú slúžiť ako výkladová pomôcka.

18. Zákazom určitých foriem nakladania s marihuanou vrátane jej predaja, hoci aj v rámci komunity a bez účelu dosahovania pravidelného mesačného príjmu, zákonodarca nepochybne sleduje legitímny cieľ v podobe ochrany života a zdravia obyvateľov, ako aj napĺňanie medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky. Dosiahnutie cieľa spočívajúceho v ochrane života a zdravia zákonodarca podporuje stanovením sankcie, ktorou v našom prípade je trest odňatia slobody upravený v § 173 ods. 3 TZ. Ten zasahuje do práva na osobnú slobodu. Ústavnoprávnym limitom sledovanej generálnej prevencie však vždy ostáva aj tzv. *kardinálna proporcionalita* trestu vo vzťahu k spáchanému trestnému činu, teda či nie je vo svojej podstate zjavne neprimeraný miere viny páchatela. Z pohľadu škodlivosti pre zdravie patrí podľa lekárskej vedy marihuana k tým najmenej škodlivým drogám, a to aj v porovnaní s legálnym alkoholom. Ide teda o drogu, ktorej šírenie v malom množstve nemá potenciál výraznejšie zvýšiť riziko ohrozenia zdravia a života užívateľa alebo druhých ľudí (porov. pramene v bodoch 8-10 disentu sudcu Miloša Maďara). Trest sedem rokov odňatia slobody je preto neprimeraný závažnosti konania, ktoré spadá pod normu tento trest upravujúcu, a celospoločenskému úžitku, ktorý táto hrozba trestu potenciálne prináša.

19. Možno zmieniť, že moderná kriminológia rozvíja metódy, ako hľadať primerané tresty, a tieto metódy môže využiť legislatíva, ako aj ústavný súd (porov. stránku www.jaktrestame.cz; DRÁPAL, J. Nepromyšlená právni úprava a špatná praxe vedou k nesmyslnému utrpení velkého množství lidí. In: <https://pravo21.cz/rozhovory/jakub-drapal-nepromyslana-pravni-uprava-a-spatna-praxe-vedou-k-nesmyslnemu-utrpeni-velkeho-mnozstvi-lidi>; DRÁPAL, J. Judikatura ESLP k trestání sexuálního násilí: Dobré úmysly, špatné právo? In: Časopis pro právní vědu a praxi č. 4/2024, s. 663 a nasl., dostupné na internete <https://doi.org/10.5817/CPVP2024-4-6>).

20. Dovolíme si tiež upresniť plenárnu argumentáciu rozsudkami ESLP. Plénium sa v bode 57 nálezu odvoláva na judikatúru ESLP, podľa ktorej „*trestné činy spojené s drogami majú byť vo všeobecnosti považované za tie najzávažnejšie v rámci trestnoprávneho spektra*“. Ide však o kritérium z judikatúry ESLP na posúdenie, či vyhostenie sťažovateľa – cudzinca z dôvodu jeho trestnej činnosti porušilo čl. 8 dohovoru. Z detailného pohľadu vyplýva, že rozsudok vo veci Unuane vs. Spojené kráľovstvo nesúvisí s drogovou trestnou činnosťou, sťažovateľ sa žiadnej nedopustil a vyhostený bol pre iné trestné činy. V citovanej veci Loukili vs. Holandsko bol sťažovateľ vyhostený ako následok odsúdenia za prechovávanie „*komerčného množstva*“ 500 gramov kokaínu a z dôvodu, že „*tvrdé drogy predstavujú závažné nebezpečenstvo pre verejné zdravie*“. Išlo o drogového dílera a bol mu okrem vyhostenia uložený päťmesačný trest odňatia

slobody a konfiškácia vozidla, ktoré modifikované na pašovanie používal. Podobne v rozhodnutí Akbulut vs. Spojené kráľovstvo (53586/08) bol vyhostený sťažovateľ, ktorý bol vo vrcholných pozíciách zločineckej organizácie pašujúcej veľké množstvá heroínu. V týchto prípadoch ESLP nevidel vo vyhostení porušenie čl. 8 dohovoru. Inak tomu bolo vo veci Udeh vs. Švajčiarsko (12020/09), kde ESLP nevidel dve odsúdenia – za prechovávanie malého množstva kokaínu a pašovanie 250 gramov kokaínu – za dostatočný dôvod na vyhostenie, pretože išlo o jediné trestné činy sťažovateľa, ktorý tak „*nevykazoval reálny kriminálny úmysel a potenciál*“. Jeho vyhostením preto došlo k porušeniu čl. 8 dohovoru. Hodný spomenutia je rozsudok vo veci Ezzoudhi vs. Francúzsko (47160/99), kde sťažovateľ bol opakovane prichytený s malými množstvami rôznymi drog – heroín, kokaín, hašiš, ktoré mal údajne pre osobnú spotrebu. To tvrdil aj o 125 gramoch hašišu, z ktorých však iba niekoľkým kamarátom časť mal darovať. ESLP jeho vyhostenie považoval za porušenie čl. 8 dohovoru a uviedol: „*Podstatným prvkom pri posudzovaní primeranosti opatrenia vyhostenia je závažnosť trestných činov spáchaných sťažovateľom. V tejto súvislosti súd poznamenáva, že podľa rozsudku odvolacieho súdu v Lyone bol sťažovateľ odsúdený na dva roky odňatia slobody za porušenie legislatívy o omamných látkach, pričom tieto skutky sa zdajú byť v podstate spojené s užívaním a konzumáciou drog. Podľa názoru súdu nemožno rozumne tvrdiť, že by sťažovateľ na základe týchto skutkov predstavoval vážnu hrozbu pre verejný poriadok... Trestné činy, ktorých sa sťažovateľ dopustil, teda nemožno – ani jednotlivo, ani ako celok – považovať za mimoriadne závažné, zatiaľ čo zásah (vyhostenie) je pre sťažovateľa prísny, keďže má silné väzby na Francúzsko a nezdá sa, že by mal s Marokom iné väzby ako štátne občianstvo. Navyše, trvalý charakter zákazu (vstupu či pobytu) sa javí ako mimoriadne prísny.*“ Všetky rozsudky ESLP z tejto línie, ktoré sú nám známe a na ktoré je odkazované v týchto veciach, sa týkali vždy tvrdých drog, jedinou čiastočnou výnimkou je vec Ezzoudhi.

II. Mimoriadne zníženie trestu

21. V **druhej časti** disentu osvetlíme, čo podľa nášho názoru vyplýva z výroku a odôvodnenia nálezu pre aplikačnú prax. V tejto časti má náš text viac povahu **doplňujúceho stanoviska**.

22. V istom zmysle ústavný súd v rozhodujúcom bode 55 nálezu uznal neprimeranosť trestu v preskúmvanej norme, pretože v danom odseku poukazuje na možnosť **mimoriadneho zníženia trestu**. Možno to považovať za záväzný ústavnokonformný výklad napadnutej časti trestného zákona. Pri ústavnokonformnom výklade ústavný súd nederoguje predpis za predpokladu, že sa bude vykladať stanoveným spôsobom.

23. Považujeme na tomto mieste za potrebné podrobnejšie sa venovať obsahu inštitútu mimoriadneho zníženia trestu z hľadiska textu jeho slovného vyjadrenia v Trestnom zákone a legislatívneho vývoja. To preto, lebo slovo „mimoriadne“ v nadpise (rubrike) mimoriadne zníženie trestu môže zvädzať k záveru, že tento inštitút sa viaže na okolnosti prípadu alebo pomery páchatel'a. Mimoriadnosť sa tu však viaže na neprimeranosť trestu.

24. Trestný zákon z roku 1961 stanovil v § 40 v jeho pôvodnom znení: „*Ak má súd vzhľadom na **výnimočné** okolnosti prípadu alebo vzhľadom na **mimoriadne** pomery páchatel'a za to, že by použitie trestnej sadzby odňatia slobody ustanovenej týmto zákonom bolo pre páchatel'a neprimerane prísne a že možno účel trestu dosiahnuť i trestom kratšieho trvania, môže znížiť trest odňatia slobody pod dolnú hranicu trestnej sadzby ustanovenej týmto zákonom.*“

25. Novelou, a to zákonom č. 175/1990 Zb., ktorá reagovala na November 1989 sa v § 40 ods. 1 vypustili slová „výnimočné“ a „mimoriadne“. Dôvodová správa túto zmenu vysvetlila tým, že niektoré skutky, ktoré napĺňajú znaky stanovených skutkových podstát, vyžadujú možnosť stanoviť trest pod dolnú sadzbu vzhľadom na rozmanitosť situácií, ktoré tieto skutkové podstaty pokrývajú. Tým sa úplne zmenila koncepcia mimoriadneho zníženia trestu:

„Výbory Federálního shromáždění ČSSR již v minulosti doporučily svými usneseními na základě projednání zásad využít při zpracování paragrafového znění připomínek a návrhů poslanců. Mezi takovými připomínkami se vyskytly opakovaně i poukazy na to, že spodní hranice trestní sazby u trestného činu loupeží podle § 234 tr. zák. je příliš vysoká a neumožňuje pachateli uložit podmíněný trest odnětí svobody ani tehdy, je-li intenzita použitého násilí nebo pohrůžky násilí nízká a jednání směřuje ke zmocnění se cizí věci malé hodnoty (např. částky na nákup cigaret apod.)... Uvedené připomínky není možno řešit změnou rozpětí trestní sazby, neboť by to znamenalo nově určovat typovou nebezpečnost jmenovaných trestných činů, která byla stanovena i ve vztahu k dalším deliktům uvedeným v trestním zákoně. Připomínkám bylo vyhověno tím, že okolnosti a poměry, které bere soud v úvahu při mimořádném snížení trestu odnětí svobody nejsou již v zákoně charakterizovány jako výjimečné a mimořádné, ale soud je bude posuzovat vzhledem k tomu, zda použití trestu v zákonem stanovené sazbě by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné. Takováto úprava je v souladu s cíli depenalizace a s posílením samostatnosti soudů.“

26. Na novú koncepciu mimoriadneho zníženia trestu nadviazala aj aktuálna, úplne zhodná úprava z roku 2005, čo potvrdzuje aj dôvodová správa: *„Návrh prevzal osvedčené ustanovenia platného Trestného zákona o znížení trestu pod dolnú hranicu, ale s prihliadnutím na rozšírenie systému trestov a na zakotvenú podpornú zásadu trestu odňatia slobody stanovuje aj minimálne hranice iných druhov trestu, pod ktoré súd nesmie daný druh trestu uložiť ani v prípade ukladania trestu pod všeobecnú dolnú hranicu daného druhu trestu. Oproti platnej úprave sa rozširujú dôvody, keď možno uložiť trest pod dolnú hranicu (napr. pomoc páchatel'a pri objasnení závažnej trestnej činnosti a konanie o dohode atď.).“*

27. Využitie mimoriadneho zníženia trestu sa preto ponúka práve pri takej skutkovej podstate, ktorá v sebe, ako bolo už uvedené, nesie dve skutkovo značne odlišné situácie.

28. Predmetný inštitút je potrebné čítať spolu s § 33a Trestného zákona [(1) *Páchateľovi nemožno uložiť kruté a neprimerané sankcie. Výkonom sankcie nesmie byť znížená ľudská dôstojnosť.* (2) *Sankcie sa ukladajú s prihliadnutím na povahu a závažnosť trestného činu alebo činu inak trestného a na osobu páchatel'a a jeho pomery.* (3) *Tam, kde postačí uloženie sankcie postihujúcej páchatel'a menej citeľne, nesmie byť páchatel'ovi uložená sankcia, ktorá ho postihuje citeľnejšie. Páchateľovi najmä nesmie byť uložená sankcia spojená s ujmou na osobnej slobode páchatel'a, ak možno účel sankcie dosiahnuť uložením sankcie nespojenej s ujmou na osobnej slobode páchatel'a.*], ktorý je zákonnou konkretizáciou ústavnej požiadavky na primeraný trest.

29. Z hľadiska najnovšieho legislatívneho vývoja je významné, že nová skutková podstata neoprávneného prechovávanía omamnej látky konope v § 171 ods. 1 TZ podporuje systematicky výklad, že aj nekomerčné obchodovanie práve s marihuanou sa má posudzovať miernejšie.

30. Z celej druhej časti vyplýva, zvlášť z § 173 v spojení s § 39 a § 33a Trestného zákona, že všeobecný súd môže a má aplikovať na základe ústavnokonformného výkladu mimoriadne zníženie trestu a uprednostniť ho proti protichodnej judikatúre všeobecných súdov, a to vždy, ak zo skutkových okolností vyplýva neprimeranosť trestu. Všeobecný súd môže zväžiť aj podmienený odklad trestu.

31. Možno ešte doplniť, že ústavný súd už na senátnej úrovni (III. ÚS 271/2021) adresoval problematiku legislatívneho riešenia § 138 Trestného zákona – znaku závažnejšieho spôsobu konania, pretože nie sú dokonale premyslené účinky tohto znaku v jednotlivých skutkových podstatách. Vo veci, z ktorej vzišiel návrh na nesúlad, umocňuje kombinácia znaku obchodovania a znaku na viacerých osobách prvok „dílérstva“, hoci ide o komunitné prepredávanie si marihuany, a táto kombinácia výrazne zvyšuje trest.

32. Napokon v širšom kontexte trestania zmiňujeme všeobecnejšiu úvahu o vzťahu prísnosti normy a individualizácie trestu zo stanoviska AG Bobeka k predbežnej otázke týkajúcej sa primeranosti trestania: *„Určitým spôsobom sú (všeobecná) legislatívna primeranosť a (individuálna) primeranosť pri rozhodovaní spoločnými nádobami. Čím viac sa aplikuje prvá z uvedených, tým menej je možno potrebná druhá, a naopak. V každom prípade je východiskovým pravidlom fungovania systému ako celku pravidlo priamej úmery: čím väčší je zásah do práv jednotlivcov, tým drakonickejšie sú sankcie, a tým väčšia je potreba zohľadniť individuálne okolnosti každého prípadu a prípadnú právomoc zmeniť sankcie.“* (bod 44; návrhy generálneho advokáta Michala Bobeka prednesené 26. júna 2018, vec C-384/17 Dooel Uvoz-Izvoz Skopje Link Logistik N&N proti Budapest Rendőrfőkapitánya).

III. Európsky rozmer veci

33. Nadzákonný štandard primeranosti trestov vyplýva aj z európskeho práva, a to jednak z rámcového rozhodnutia, ako aj z čl. 49 ods. 3 charty.

34. Plénum ústavného súdu v uznesení o prijatí veci odmietlo návrh v časti, v ktorej ako referenčná norma bol označený čl. 49 ods. 3 charty, a to na základe „simmenthalovskej“ úvahy, že všeobecný súd sám zabezpečí *effet utile* [domnievame sa, že ústavný súd mohol aj v konaní o súlade prijať vec aj vo vzťahu k charte a dať predbežnú otázku Súdnemu dvoru Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“), pretože nejde o *acte éclairé*].

III.1. Všeobecnejšie k právnej záväznosti charty

35. V súvislosti s uznesením o prijatí veci odznelo (porov. uznesenie sp. zn. PL. ÚS 9/202340 z 27. júna 2023 s odlišnými stanoviskami), že okresný (mestský) súd by dokázal prekonať dolnú hranicu trestnej sadzby jedine v prípade existencie relevantného aktu EÚ s priamym účinkom, pričom čl. 49 ods. 3 charty v danej veci nemôže mať priamy účinok, a preto len zásah ústavného súdu dokáže zabezpečiť plný účinok zásady primeranosti trestov podľa charty, no Súdny dvor by v tom nebol nápomocný. Pretože uvedené právne názory súvisia aj s aplikáciou samotného nálezu, zahrnuli sme náš právny názor do odlišného stanoviska.

36. Uvádzajú sa dva dôvody, prečo charta v tejto veci nemá priamy účinok. Po prvé, keďže charta iba „dopĺňa a výkladovo podporuje“ právnu úpravu rámcového rozhodnutia, ktoré nie je spôsobilé priameho účinku, potom ani čl. 49 ods. 3 charty nemôže mať priamy účinok. Po druhé, zásady

primeranosti trestov sa vzhľadom na dikciu čl. 52 ods. 5 charty ani nemožno, keďže ide o zásadu, dovolávať v konaní pred súdom.

37. Náš právny názor je odlišný. Charta je riadnou súčasťou primárneho práva Európskej únie. Je síce uplatniteľná iba v prípade výkonu práva EÚ, avšak svoj konkrétny účinok už neodvádza od účinku aktu, ktorý členský štát vykonáva. Je pravda, že čl. 4 ods. 1 rámcového rozhodnutia („... štát... prijme... primerané... tresty“) podľa predlisabonského znenia čl. 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ nemôže mať priamy účinok, to však neznamená, že ani čl. 49 ods. 3 charty, ktorého aplikácia je aktivovaná práve týmto rámcovým rozhodnutím, nemôže mať priamy účinok.

38. Charta totiž *„opätovne potvrdzuje práva vyplývajúce najmä z ústavných tradícií a medzinárodných záväzkov spoločných pre členské štáty“*. Princíp proporcionality trestov vyplývajúci z ústavných tradícií a opätovne potvrdený chartou je zároveň všeobecným princípom práva EÚ. Súdny dvor už potvrdil napr. priamy účinok všeobecného princípu zákazu diskriminácie vykonávaného smernicou aj na horizontálne vzťahy (C-555/07, Küçükdeveci), a to dokonca aj v prípade, keď ešte neuplynula lehota na implementáciu smernice (C-144/04, Mangold).

39. Článok 52 ods. 5 charty má podľa literatúry európskeho práva problematickú formuláciu. Do charty bol doplnený na naliehanie britskej vlády a jeho zámerom je vylúčiť justiciabilitu hospodárskych a sociálnych práv, pričom formulácia je inšpirovaná čl. 53 španielskej ústavy. Tá v spomínanom článku klasické práva a slobody prvej generácie označuje ako „práva“, kým o hospodárskych a sociálnych právach hovorí aj ako o „princípoch“ sociálnej a hospodárskej politiky. V charte však táto formulácia vyvoláva výkladové problémy. V každom prípade z vysvetliviek k charte aj z judikatúry Súdneho dvora jasne vyplýva, že nie všetko, čo charta označuje ako zásadu, je zásadou aj na účely čl. 52 ods. 5 charty [PEERS, S. et al. (eds.) The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary. Second Edition. Oxford : Hart Publishing, 2021, s. 1658 – 1664].

40. Veľká komora Súdneho dvora vo veci C-205/20 NE v. Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld sa zaoberala otázkou priameho účinku zásady proporcionality trestov. V predmetnej veci išlo o smernicu, ktorá obsahovala identické ustanovenie o povinnosti členských štátov upraviť „účinné, primerané a odradzujúce tresty“. Podľa Súdneho dvora táto zásada primeranosti trestov je „bezpodmienečná a dostatočne presná na to, aby sa na ňu mohol odvolávať jednotlivec a aby ju vnútroštátne správne orgány a súdy mohli uplatňovať“, a „zásada prednosti práva Únie sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátnym orgánom ukladá povinnosť neuplatniť vnútroštátnu právnu úpravu, ktorej časť je v rozpore s požiadavkou primeranosti sankcií... len v rozsahu nevyhnutnom na uloženie primeraných sankcií“. Okrem toho Súdny dvor uviedol, že *„dodržiavanie zásady proporcionality, ktorá je všeobecnou zásadou práva Únie, je pre členské štáty pri vykonávaní tohto práva záväzná, a to aj v prípade, že nedošlo k zosúladeniu právnej úpravy Únie v oblasti uplatniteľných sankcií. Ak členské štáty v rámci takéhoto vykonania prijímú sankcie obzvlášť trestnej povahy, musia dodržiavať článok 49 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie, podľa ktorého prísnosť trestov nesmie byť neprimeraná trestnému činu. Táto zásada proporcionality, ktorú článok 20 smernice 2014/67 len pripomína, má teda kogentnú povahu“*.

41. Z uvedeného vyplýva, že zásada primeranosti trestov je všeobecnou zásadou práva EÚ a má priamy účinok. A to bez ohľadu na to, aký má účinok právny akt Únie, ktorý členský štát vykonáva,

pretože tento akt zásadu proporcionality trestov nezavádza, ale iba pripomína. Inými slovami, táto zásada by bola záväzná a priamo účinná, aj keby ju predmetné rámcové rozhodnutie vôbec neuvádzalo. Stačí, že rámcové rozhodnutie upravuje sankcie v drogovej trestnej činnosti.

III.2. K aplikácii práva EÚ v trestnom práve s európskym prvkom

42. Všeobecný súd môže aplikovať **nepriamy účinok** rámcového rozhodnutia v spojení s chartou a podporiť mimoriadne zníženie trestu všeobecnejšou požiadavkou na primeranosť trestu z čl. 2 rámcového rozhodnutia a konkrétnejšie sadzbou stanovenou v čl. 4 rámcového rozhodnutia s prípadným podaním predbežnej otázky.

43. Právny poriadok, a naším právnym poriadkom je aj európske právo, tiež umožňuje, aby všeobecné súdy na základe **priameho účinku** čl. 49 ods. 3 charty uprednostnili princíp primeranosti pred dolnou sadzbou, ale ak by nebola zrejmá (*acte éclairé*) hmotnoprávna neprimeranosť sadzby z hľadiska európskoprávneho, musel by všeobecný súd podať predbežnú otázku Súdnemu dvoru.

44. Napríklad, v predmetnej veci by prichádzala do úvahy otázka, či sa čl. 49 ods. 3 charty má, aj vo svetle minimálnych horných hraníc ustanovených v čl. 4 ods. 1 druhej alinei rámcového rozhodnutia, vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave a judikatúre vyžadujúcej za daný skutok uloženie trestu odňatia slobody v trvaní minimálne 7 rokov.

IV. Doplnok k vymedzeniu preskúmvanej normy

45. V záujme budúcich konaní o súlade, do ktorých by sa mohla premietnuť zásada *lex mitior* z čl. 50 ods. 6 ústavy, využívame ešte platformu odlišného stanoviska na dodatočné zamyslenie sa k vymedzeniu preskúmvanej normy vzhľadom na časové účinky noviel Trestného zákona prijatých v priebehu konania. Podstatou veci bola kombinácia (i) konkrétnej kontroly ústavnosti trestných sadzieb v spojení so (ii) zásadou aplikácie miernejšieho práva podľa čl. 50 ods. 6 ústavy. Po prijatí veci ústavný súd sám bez súčinnosti s predkladajúcim súdom začal preskúmať novú, miernejšiu sadzbu. Domnievame sa, že plénum nemohlo vedieť, či nová norma je naozaj miernejšia, pretože napadnutú staršiu normu ústavnoprávne meritórne nepreskúmalo (porov. odlišné stanovisko k uzneseniu sp. zn. PL. ÚS 5/2025). Ústavný súd vo veciach konkrétnej kontroly konštantne prizvukuje, že všeobecný súd má vysvetliť aplikabilitu napadnutej normy, čo sa v danej veci nestalo [porov. bod 22 uznesenia sp. zn. PL. ÚS 11/2024: „*V súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu, podľa ktorej sú to všeobecné súdy, ktoré sú primárne zodpovedné za výklad podústavného práva, je nepochybne v prvom rade úlohou všeobecného súdu, ktorý podáva ústavnému súdu svoj návrh, aby tvrdenú prejudicialitu napádaného ustanovenia na účely konania pred ústavným súdom náležite odôvodnil. Ústavný súd si však vo svojej už citovanej judikatúre od počiatku vyhradzuje právo tieto závery všeobecného súdu pri predbežnom prerokovaní jeho návrhu preskúmať a samostatne posúdiť splnenie podmienok konania pred všeobecným súdom, ako aj prejudicialitu (aplikovateľnosť) napadnutého ustanovenia vo veci, z ktorej návrh všeobecného súdu vzišiel (porov. napríklad PL. ÚS 12/2012, ods. 31 až 34, PL. ÚS 6/2014, PL. ÚS 15/2016).*“]. Všeobecný súd samotný má *ex lege* ako konajúci súd najlepší prehľad o veci. Ak by bola preskúmvaná pôvodná norma, v prípade vyhovenia by mali odsúdení nárok na obnovu konania. Obdobne ponechanie – nepreskúvanie staršej normy by neumožnilo skoršie podmienené prepustenie, pretože podľa zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu R 59/2003 sa neskoršie zmiernenie trestu

zákonodarcom nepremieta do posúdenia podmienok podmiennečného prepustenia – to sa posudzuje podľa pôvodnej výšky trestu.

Záver

46. V našom stanovisku sme chceli vysloviť, že vo veci sp. zn. PL. ÚS 9/2023 boli splnené podmienky na vyhovie nález. Zároveň sme chceli upresniť účinky ústavnokonformného výkladu v náleze: (i) Všeobecný súd však môže a má aplikovať na základe predmetného ústavnokonformného výkladu mimoriadne zníženie trestu a uprednostniť ho aj proti protichodnej judikatúre všeobecných súdov, a to vždy, ak zo skutkových okolností vyplýva neprimeranosť trestu. (ii) Okrem toho ak je podľa Súdneho dvora sadzba neprimeraná v rámci rámcového rozhodnutia, na zabezpečenie plného účinku rámcového rozhodnutia musí všeobecný súd siahnuť po § 39 TZ, po mimoriadnom znížení trestu a neuplatniť vnútroštátnu judikatúru mu v tom brániacu (porov. C-441/14 Dansk Industri, § 32 – § 34, C-579/15 Popławski, § 32 – § 37). Tu všeobecný súd nerozhoduje *contra legem* a nevyhnutne nepotrebuje priamy účinok charty. Ak nie je jasné, že sadzba je neprimeraná, je potrebné podať predbežnú otázku. (iii) Napokon ak by v určitej veci ani použitie § 39 TP neviedlo k istote, že sadzba je primeraná (napríklad v tunajšej veci by aj 2 roky po uplatnení mimoriadneho zníženia trestu boli neprimerané), a podľa výkladu čl. 49 ods. 3 charty Súdny dvorom by bol trest neprimeraný, všeobecný súd by neuplatnil vnútroštátne právo aj *contra legem* – namiesto sadzby v Trestnom zákone. Ak nie je jasné, že sadzba je podľa čl. 49 ods. 3 charty neprimeraná, je potrebné podať predbežnú otázku (porov. C-510/17, C-149/19).

V Košiciach 11. júna 2025

Peter Straka
sudca

Martin Vernarský
sudca